

№ 11 (748)
Сакавік 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

☞ **Захавальнікі: конкурс народных танцаў «Ветразь» і фальклорны гурт «Суседзі» – стар. 2 і 3**

☞ **Малая радзіма: пра ўзрост Жлобіна і руплівых людзей Талачыншчыны – стар. 4**

☞ **Спадчына: дзённікі Рыгора Барадуліна – стар. 5**

Для Вас:
*хто дбае пра захаванне гісторыка-культурнай спадчыны;
хто вывучае гісторыю свайго краю;
каму не аб'якавая будучыня Беларусі*

Падпісаўшыся сёння на «Краязнаўчую газету», Вы даведваецеся, чым жывуць даследчыкі радзімазнаўства ў розных кутках Бацькаўшчыны, далучаецеся да вялікай супольнасці збіральнікаў, захавальнікаў і папулярызатараў багатай матэрыяльнай і духоўнай спадчыны продкаў, спасцігаеце не толькі культуру і гісторыю беларусаў, але і іншых народаў, якія стагоддзямі жывуць поруч. То давайце разам працаваць на ніве радзімазнаўства! І разам захаваем адзінае краязнаўчае выданне дзяржавы! Падпісацца можна самім і падпісаць сяброў ды калегаў у любым аддзяленні паштовай сувязі.
Будзьма разам!

Госці курсаў «Мовананова»

У 2014 г. журналіст Глеб Лабадзенка стварыў праект «Мовананова», які займаецца папулярызаваннем беларускай мовы і айчыннай культуры. Сёння ён рэалізуецца ў 15-і гарадах краіны.

Штотыднёва заняткі па вывучэнні беларускай мовы бясплатна наведвае прыкладна 650 слухачоў. За час існавання праекта навучанне прайшло больш за 2 200 чалавек. У сталіцы заняткі вядзе філолаг Алеся Літвіноўская. Фінансаванне курсаў ажыццяўляецца за кошт спонсараў і ахвяраванняў слухачоў. Акрамя лекцыйнага курса пад час заняткаў арганізуюцца культурныя акцыі, сустрэчы з цікавымі асобамі, музыкамі, экскурсаводамі і г.д.

11 сакавіка ў мінскім кафэ «Грай» на чарговыя заняткі «Мовананова» (тэма якіх гэтым разам была «Краязнаўства») завіталі Беларускі фонд культуры і супрацоўнікі «Краязнаўчай газеты». Перад слухачамі (якіх сабралася больш за сотню) выступілі старшыня фонду Тадэуш Стружэцкі, намеснік Анатоль Бутэвіч, галоўны рэдактар «Краязнаўчай газеты» Уладзімір Гілеп. Выступоўцы распавялі аб накірунках працы Беларускага фонду культуры. Больш падрабязна запрашаныя спыніліся на папулярызаванні краязнаўчай дзейнасці, у тым ліку на старонках «Краязнаўчай газеты».

Дзеля прыцягнення ўвагі да радзімазнаўства, падтрымкі і заахвочвання краязнаўцаў, папулярызаванні цікавасці дзяцей і моладзі

Тадэуш Стружэцкі

Уладзімір Гілеп і Анатоль Бутэвіч з Глебам Лабадзенкам (злева)

да вывучэння гісторыі родных мясцінаў у кастрычніку плануецца правесці І Рэспубліканскі краязнаўчы форум. Гэтаму спрыяе і Рэспубліканскі конкурс «Славутыя імёны маёй малой радзімы», вынікі якога будуць падведзеныя сумесна з рэдакцыяй газеты «Звязда» ў сярэдзіне года. Таксама ў планах – выданне энцыклапедыі краязнаўцаў краіны.

Пад час сустрэчы ўсе ахвочыя атрымалі асобнікі «Краязнаўчай газеты». Спадзяемся, што кола яе чытачоў і падпісчыкаў пашырыцца, а таксама з'явіцца новыя цікавыя аўтары, якія раскрываюць неведомыя старонкі гісторыі роднай зямлі.

Наталі КУПРЭВІЧ
Фота аўтара

Глыбіня і шум «Ветразь»

Пяты адкрыты конкурс беларускіх народных танцаў «Ветразь – 2019» Кастрычніцкага раёна сталіцы, наладжаны ў адпаведнасці з раённай адукацыйна-культурнай праграмай «Традыцыйная культура і моладзь» (2015 – 2020), зацверджанай у працэсе ўпраўленням адукацыі, спорту і турызму Кастрычніцкага раёна Мінска.

Сімволіка назвы і значэнне конкурсу становяцца зразумелымі, калі дакрануцца да звязанага з «ветразеўскай» тэматыкай гісторыка-культурнага мінулага Радзімы. А для гэтага варта ўзгадаць сьланны верш Сяргея Грахоўскага «Ветразь», дзе ёсць такія радкі:

*У выраі ветразь знікае
За хваляй, нібы на спачын,
І змора яго не злякае,
Не спыніць тугой далечынь.*

Пры канцы ХХ стагоддзя быў досыць няшумна распачаты насамрэч вельмі ўплывовы і маштабны каталізатар фальклорнага руху нашай краіны – фестываль «Бера-

гіня», канцэптuallyна «закручаны» вакол народнага танца беларусаў. Як казалі рымляне: «Altissima quaeque flumina minimo sono labuntur» – «Найбольш глыбокія рэкі цякуць з найменшым шумам».

Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня», фінальная імпрэза якога дагэтуль праходзіць праз год (з 1999-га) у маляўнічай, заснаванай у XIV стагоддзі, беларускай Рудабелцы, ад пачатку мадэляваўся аўтарам яго канцэпцыі этнахарэалагам Міколам Козенкам і яго калегамі-фалькларыстамі Тамарай Варфаламеевай, Аленай Боганевай, Таццянай Кухаронак як пляцоўка па вывучэнні, падтрымцы і наладжванні пераемнасці ў сістэме айчыннага мастацтва вуснай традыцыі. Гэты форум робіць моцны ўплыў на выхаванне і адукацыю ў краіне, спарадзіў за амаль дваццаць гадоў і фестывальныя праекты-сатэліты («Ветразь» у тым ліку), якія штогод мацнеюць і набываюць уласнае аблічча.

Танец «Чобаты»

Пяты адкрыты конкурс беларускіх народных танцаў «Ветразь – 2019» Кастрычніцкага раёна сталіцы мае дастатковы патэнцыял, каб зрабіць плённы ўнёсак у пачэсную справу пераемнасці народнага мастацтва Беларусі і падрыхтаваць годных удзельнікаў рэспубліканскіх і міжнародных фальклорных спаборніцтваў.

Фальклорны рух Беларусі мяжы ХХ – ХХІ стагоддзяў, у авангардзе якога сёння апынуліся менавіта сталічныя

жыхары – аўтары канцэпцыі фестывалю «Берагіня», а таксама ўдзельнікі фальклорных суполак Мінска – стварыў перадумовы для экалагічнай раўнавагі традыцыйнай культуры краіны на пераломным і таму небяспечным моманце яе існавання. Пяты адкрыты конкурс беларускіх народных танцаў «Ветразь – 2019» будзе спрыяць выяўленню і самарэалізацыі новых талентаў-самародкаў сярод дзяцей, падлеткаў і моладзі Беларусі,

весці іх разам да лепшай будучыні нашага народа, народа з багатай і адметнай традыцыйнай культурай, моцныя карані якой – у аваянай легендамі і паданнямі, але – актуальнай і каштоўнай сёння мінуўшчыне. Неістотна, наколькі шумным будзе «Ветразь – 2019», значна больш істотна – яго глыбіня.

*Вячаслаў КАЛАЦЭЙ,
загадчык кафедры этналогіі
і фальклору БДУКІМ, дацэнт,
кандыдат культуралогіі*

На тым тыдні...

✓ **1 сакавіка** ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры пачала працаваць **экспазіцыя выцінанкі «Завіненлі жаўронкаў свірэлі»**, дзе прадстаўленыя працы сяброў Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Валянціны Слунчанка, Вольгі Налівайка, Галіны Жураўлёвай, Валянціны Пазняковай.

У экспазіцыі можна ўбачыць усе формы папяровага вырашання – ад арнаментальна-дэкаратыўных «фіранак» і «карункаў» да складаных кампазіцый з сюжэтна-тэматычнага характару, а таксама спалучэнні выцінанкі і сілуэта, выцінанкі-выбіванкі. Тэматычна працы адлюстроўваюць традыцыйныя беларускія веснавыя святы: Масленку, Гуканне вясны, Вялікдзень, Юр'е.

У рамках выстаўкі ладзіцца майстар-класы па выцінанцы ад сяброў Беларускага саюза майстроў народнай творчасці.

Выстаўка будзе працаваць да 29 красавіка.

✓ **13 сакавіка** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася **выстаўка «Шлях да Канстытуцыі»**, на якой прадстаўленыя ўсе канстытуцыйныя акты ў гісторыі нашага народа за апошнія 500 гадоў.

Беларусы былі аднымі з першых у свеце, хто займеў канстытуцыйнае заканадаўства. Сёлетні год адзначаны важнымі юбіляямі асноўных помнікаў-дакументаў прававой думкі Беларусі: 490 гадоў першаму Статуту Вялікага Княства Літоўскага, 100 гадоў першай Канстытуцыі Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь і 25 гадоў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Экспазіцыя складаецца з унікальных рукапісных, старадрукаваных помнікаў права, а таксама выданняў XIX – ХХІ стагоддзяў. Значная частка выстаўкі прысвечаная Статуту ВКЛ. Прадстаўлены арыгіналы і факсімільныя Статутаў 1529, 1566 і 1588 г., у якіх упершыню зафіксаваны нормы канстытуцыйнага права.

У экспазіцыі змешчаныя значныя для беларускага права канстытуцыі: першая еўрапейская – Канстытуцыя Рэчы Паспалітай ад 3 мая 1791 г., першая савецкая – Канстытуцыя ССРБ 1919 г., чатырохмоўная Канстытуцыя БССР 1927 г., а таксама іншыя канстытуцыі савецкага перыяду. Пачэснае месца займае Канстытуцыя нашай незалежнай дзяржавы 1994 г. у першапачатковым выглядзе і выдадзена з улікам пазнейшых змен і дапаўненняў.

✓ **14 сакавіка** ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь пры ўдзеле Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту адкрылася **выстаўка «Забутыя асілкі зямлі беларускай»**.

Музей-скансэн валодае шматлікімі калекцыямі, але галоўнымі экспанатамі, асновай музейнай экспазіцыі з'яўляюцца помнікі народнага дойлідства XVIII – пачатку ХХ стагоддзя, перавезеныя з розных рэгіёнаў Беларусі. Аднымі з самых цікавых і незвычайных аб'ектаў для

наведнікаў з'яўляюцца ветраныя млыны. Яшчэ сто гадоў таму вясковы пейзаж было цяжка ўявіць без ветракоў: стаялі яны на ўзгорках, дзе добра дзьмуў вецер, у адзіночку ці па некалькі, былі добра бачныя здалёк, служылі своеасаблівымі арыенцірамі падарожніку, збіралі вакол сябе жыхароў суседніх вёсак. Сёння архітэктура ветракоў стала сапраўдным упрыгожаннем, ярлінай музейнай вёскі.

Выстаўку можна наведаць да 2 жніўня.

✓ **14 сакавіка** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася **выстаўка акварэлі «Акванцэпт»**. Да яе арганізацыі спрычынілася арт-студыя «Аквавір» – група мастакоў-акварэлістаў, школа-клуб мастака Уладзіміра Рынкевіча, якая больш за 10 гадоў збірае ўсіх, хто любіць назіраць творчы працэс і ўдзельнічаць у стварэнні акварэльнага ладу.

✓ **18 сакавіка** ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» адкрылася другая **выстаўка керамікі «Між рукамі і полымем»**, ініцыяваная грамадскім аб'яднаннем «Гільдыя керамістаў». Яна працягвае знаёміць гледачоў з керамістамі не толькі як з мастакамі, але і як з асобамі. Сёлета было прапанавана мова выяўленчых сродкаў керамікі раскрыць тэму «Маскі», пры гэтым майстры былі вольныя трактаваць яе па-свойму.

Выставачны праект напоўнены арыгінальнымі працамі майстроў-керамістаў Беларусі, якія ў большасці сваёй былі створаныя спецыяльна для гэтай выстаўкі. Прадстаўленыя варыяцыі рытуальных, абрадавых, тэатральных, карнавальных масак. Наведнікі ўбачылі прыклады масак у звыклым для нас разуменні – у выглядзе накладак на твар, а таксама посуд, інтэр'ерную кераміку, скульптуры, арт-аб'екты ды інш.

Выстаўка акварэлі «Акванцэпт»

Нашы віншаванні

Вядомы балетмайстар, рэжысёр-пастаноўшчык міжнародных і нацыянальных тэатралізаваных святаў, сцэнарыст, педагог, аўтар арыгінальных метадыкаў па харэаграфіі, канцэртмайстар, дырыжор, папулярызатар айчынай культуры **Мікалай ДУДЧАНКА** нарадзіўся 21 сакавіка 1944 г. у расійскім Чалябінску.

Лёс павярнуўся так, што з 1966 г. М. Дудчанка пачаў працаваць у Беларусі як арганізатар і мастацкі кіраўнік харэаграфічнага ансамбля танца «Вяснянка» Дома культуры Магілёўскага аўтазавода імя С.М. Кірава. З 1974 г. ён арганізатар (з Валянцінай Гаявой) і мастацкі кіраўнік дзяржаўнага харэаграфічнага ансамбля «Харошкі», з 1997 г. – яго дырэктар і галоўны балетмайстар. З 1977-га – галоўны балетмайстар аддзела эстрады Беларускай філармоніі. У 1991 г. прызначаны мастацкім кіраўніком Рэспубліканскай дырэкцыі нацыянальных мастацкіх праграм пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь. У 1993 – 1997 гг. – рэжысёр і харэограф Мінскага ансамбля музычных і харэаграфічных мініяцюраў «Бліскавіца». У 1999 г. атрымаў званне заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэжысёр і балетмайстар-пастаноўшчык больш за 50 міжнародных і нацыянальных форумаў народнай творчасці, у т.л. Першага рэспубліканскага фестывалю беларускага народнага танца (Гродна, 1990), Другога фестывалю міжнароднага харэагра-

фічнага мастацтва «Сожскі карагод» (Гомель, 1999). Аўтар сцэнарыяў і пастаноўшчык юбілейных мерапрыемстваў і тэатралізаваных святаў; пастаноўшчык і галоўны харэограф агульнанацыянальных канцэртаў, балетмайстар-пастаноўшчык оперы «Дзікае паляванне караля Стаха» У. Солтана (1989).

Яго пастаноўкі, прысвечаныя нацыянальнай тэматыцы, вылучаюцца самабытнай плыткай, арыгінальнай кампазіцыяй. Ён з'яўляецца нязменным рэжысёрам-пастаноўшчыкам Рэспубліканскіх фестывалю фальклорнага мастацтва «Берагіня» ў г.п. Акцябрскі.

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» віншуюць Мікалая Рыгавіча Дудчанку з юбілеем, жадаюць яму далейшых поспехаў у захаванні і папулярызаванні творчай спадчыны беларускага народа, моцы, здароўя на многія гады.

Царкоўная гісторыя Гомельшчыны — у зборніку

Сёлета ў лютым у гомельскай друкарні «Барк» накладам 99 асобнікаў убачыў свет першы выпуск «Временника Церковно-исторической комиссии Гомельской епархии».

Гэтае навукова-папулярнае выданне было задуманае напачатку стварэння згаданай камісіі ў 2014 годзе, якую ўзначаліў намеснік Гомельскага Свята-Мікалаеўскага мужчынскага манастыра архімандрыт Амвросій (Шаўцоў). На кожным пасяджэнні камісіі гораха абмяркоўвалі матэрыялы будучага «Временника...». У выніку ў ім з'явіліся наступныя рубрыкі: «Жывыя асобы», «Гісторыя Гомельскай епархіі», «Маналогі і дыялогі», «Помнікі матэрыяльнай і духоўнай культуры», «Нататкі». А ва ўступным артыкуле гомельскі краязнаўца, сябра

камісіі Андрэй Ананьёў пастараўся назваць усіх, хто раней даследаваў і даследуе сёння царкоўную гісторыю Гомельшчыны.

У зборніку увайшлі артыкулы Ірыны Грышчанка «Гістарыяграфічная дзейнасць І.І. Грыгаровіча», Ірыны Смірновай «Свята-Мікалаеўская царква сяла Неглюбка ў XVIII – XXI стст.», Сяргея Цыкунова «Гісторыя прыхода царквы ў гонар прападобнага Мікіты Спавядальніка, епіскапа Халкідонскага (IX стагоддзе)». Аграгарадок Пакалюбічы, Аляксандра Патапава «Святар Міхаіл Іосіфавіч Мазікаў», аўтара гэтых радкоў «Праваслаўе на Жлобіншчыне на мяжы 1950 – 1960-х гадоў» і артыкулы іншых краязнаўцаў.

Мікалай ШУКАНАЎ

Вёска Прылепы ў Смалявіцкім раёне – амаль у самым лесе, дыхаць і глядзець навокал тут прыемна. Добрыя хаты атуленыя садамі, а людзі, як тыя мурашы ці пчолкі, старанна корпаюцца ў сваіх гарадах, а тое ў лесе грыбочкі ці ягадкі збіраюць. Але і песень нашых продкаў не забываюць.

Васкоўцы стварылі цудоўны спеўна-танцавальны гурт «Суседзі». Паколькі клуба ў Прылепах няма, на рэпетыцыі збіраюцца ў хаце кіраўніка гурта Марыі Гулевіч. На кожную рэпетыцыю з вёскі Усяжа прыязджае прафесійны музыка Мікалай Жукоўскі, які грае на баяне. А Уладзімір Шпакоўскі так чытае фельетоны ды гумарэскі, што зала за жываты трымаецца ад рогату! Я распаўядаю пра ўдзельнікаў гурта

так падрабязна таму, што пабачыў іх канцэрт у Рэспубліканскім шпіталі інвалідаў Вялікай Айчынай вайны імя П.М. Машэрава ў Бараўлянах. А як добра спяваюць Зінаіда Варсоцкая, Марыя Барткевіч, Мікола Ракіцкі, Ганна Данчанка, Валянціна Макарава, Алесь Ланцэвіч і Валянціна Ланцэвіч, Таццяна Капцэлава, Валянціна Садчына, Надзея Кулінковіч і М. Гулевіч! Мне захацелася абняць іх усіх, што я і зрабіў, а потым запрасіў прыехаць у Мінск. Так і адбылося: «Суседзі» з казою ды калянднай зоркай выступілі ў Цэнтральным дзіцячым парку імя Максіма Горкага.

Дарэчы, многія ўдзельнікі гурта – перасяленцы з Брагінскага і Хойніцкага раёнаў. Чарнобыльская бяда зачাপіла іх старонку, але песні род-

най зямлі аб'ядналі людзей і ў Прылепах, дзе ўдзельнікі «Суседзяў» не забываюць свае родныя мясціны. Тут чуваць галасы самадзейных артыстаў:

- Ой, братка-беларус,
Чаму ў цябе сівы вус?
- Ой, рана пасівеў,
Бо я долечкі не меў.
- Ой, братка-беларус,
На руцэ мазоль што гуз.
- Так я цяжка працаваў,
Рук сваіх не шкадаваў.

Хочацца пажадаць прылепскім спевакам заўсёды шанаваць свой край, памятаць парог роднай хаты і ўслаўляць сваім мастацтвам Радзіму.

*Мікола КОТАЎ,
пазаштатны карэспандэнт
«Краязнаўчай газеты»*

Царква Св. Аляксандра Неўскага ў Рагачове, 1941 г. (не існуе)

Скарбонка творчай спадчыны – дзённікі

«Дзённікі, лісты, запісы, зацёмкі, накіды, чарнавікі – невычэрпная крыніца для больш глыбокага спазнання любога чалавека, а тым больш творчай асобы, творцы гэткага маштабу, як народны, сапраўдны беларускі народны паэт Рыгор Барадулін». Гэтымі словамі з прадмовы да першага тома пяцітомнага збору «Дзённікаў і запісаў» паэта звярнулася да чытача ўкладальніца Наталля Давыдзенка, былая калега па працы ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» і сябра Рыгора Іванавіча.

Ідэя выдавецкага праекта ўзнікла яшчэ пры жыцці паэта, калі пры разборцы архіва выпадкова быў знойдзены шчытак з дзіцячымі дзённікавымі запісамі 1951 г. Наступнай знаходкай сталі студэнцкія дзённікі.

Першы выпуск быў прымеркаваны да 80-годдзя Рыгора Іванавіча і выдадзены ў 2015 г. У ім сабраныя запісы 1951 – 1969 гг., недрукаваныя раней вершы, эпіграмы, віншаванні, дарчыя надпісы і інш. У зборніку – унікальны дзённік школьніка Рыгора (1951), студэнцкія дзённікі 1-га і 2-га курсаў філфака БДУ (1955 – 1956), запісы

пра першую замежную паездку ў Польшчу (1958), працоўныя і творчыя паездкі па Беларусі, рэспубліках і краях СССР (1960 – 1969). Сярод вершаў – першая паэма «Зацвітаюць купавы» (1958 – 1959), прысвечаная лёсу маці Куліны і бацькі Івана.

Занатоўкі 1970 – 1978 гг. увайшлі ў другі, 1979 –

1982 гг. – у трэці, 1983 – 1988 гг. – у чацвёрты тамы. Летась выдадзены пяты том ахоплівае 1989 – 1991 гг.

Выданне ажыццёленае ў серыі «Людзі Беларусі», заснаванай Саюзам беларускіх пісьменнікаў і Згуртаваннем беларусаў свету «Бацькаўшчына». Прэзентацыя поўнага пяцітомнага збору адбылася 1 сакавіка ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры.

У мерапрыемстве, якое перарасло ў вечарыну ўспамінаў пра Рыгора Іванавіча, бралі ўдзел старшыня СБП Барыс Пятровіч (Сачанка), намеснік старшыні Рады «Бацькаўшчыны» кнігазнаўца Валеры Герасімаў, старшыня Беларускага саюза мастакоў, мастак і паэт Рыгор Сітніца, паэт, эсэіст Леанід Дранько-Майсюк, паэт, бард Алесь Камоцкі, літаратары і даследчыкі Міхась Скобла, Сяргей Шапран, Георгій Ліхтаровіч, Язэп Янушкевіч, Вера Міцкевіч і іншыя, а таксама прадстаўнікі грамадскасці і

шматлікія аматары творчасці Р. Барадуліна.

Укладальніца і аўтар прадмовы да выданняў Н. Давыдзенка распавяла аб працы над зборам «Дзённікаў і запісаў». Па словах спн. Наталлі, Рыгор Іванавіч не думаў, што яго дзённікі цікавыя чытачам і могуць быць выдадзеныя асобнымі кнігамі. Галоўнай мэтай у працы для сябе яна лічыла як мага больш сабраць, расшыфраваць і спарадкаваць не толькі дзённікі, але шматлікія асобныя запісы, зацёмкі на хаду, нават скарочаныя і абарваныя сказы. Усё занатаванае з'яўляецца жывой гісторыяй. Вывучэнне накідаў дазваляе зазірнуць у «лабараторыю паэтычнай творчасці» Р. Барадуліна.

Пра цікавыя эпізоды рэдактарскай і перакладчыцкай працы паэта згадаў Л. Дранько-Майсюк, паплекнік па выдавецтве «Мастацкая літаратура». Тонкі знаўца беларускай мовы, Рыгор Іванавіч пільна сачыў за яе чысцінёй, выкрэсліваў усё неўласцівае. Казалі, што ён насіў мех рыфмаў і быў прызнаным майстрам сітуацыі і каралём знаходлівасці і жартаў.

С. Шапран падзяліўся ўспамінамі пра свой досвед працы над архівам паэта. Ён паўтара месяца дзень у дзень прыходзіў у невялічкі пакойчык, завалены рукапісамі Рыгора Іванавіча, і ўражаны тытанічнай працай даследчыцы Н. Давыдзенка, дзякуючы якой пабачылі свет кнігі пра ліставанне з мамай, з Васілём Быкавым, «Вушацкі словазбор Рыгора Барадуліна» (пра які паэт казаў, што гэта галоўная кніга яго жыцця).

Кнігазнаўца В. Герасімаў нагадаў, што назву выдавецкай серыі «Людзі Беларусі» прапанаваў Генадзь Бураўкін, і што Рыгор Барадулін, які аб'ехаў палову свету, быў ганаровым сябрам

«Бацькаўшчыны». Беларусы замежжа ўвесь час цікавіліся творчасцю Барадуліна і маюць яго кнігі, яго пераклады захоўваюцца ў тым ліку ў бібліятэцы Нью-Ёрка. М. Скобла адзначыў адметны лёс пісьменніцкіх дзённікаў на прыкладзе нататнікаў Льва Талстога, Максіма Багдановіча, Міхаіла Прышвіна і выказаў меркаванне, што не меней цікавы лёс чакае і дзённікі жыццяпісу Барадуліна, асабліва асобнага зборніка яго вершаваных аўтографіаў. Для Р. Сітніцы Барадулін любімым паэтам быў са школы. Паўны час яны жылі ў адным двары, дзе кожны тыдзень сустракаліся, гулялі разам па Севастопальскім парку. Ён счастлівы, што першым пачуў многія яго вершы, а яго падарунак на ўваходзіны – кухонная дошка – упрыгожвае яго майстэрню і некалі стане музейным экспанатам.

Напрыканцы вечарыны выступіў А. Камоцкі, які сцісла спыніўся на творчым сяброўстве з паэтам і звярнуў увагу на падараваны яму на 50-годдзе Рыгорам Іванавічам адметны пярсцёнак з літарамі «РБ», з якім не расстаецца цягам 10 гадоў. Бард выканаў некалькі рамансаў на словы сябра-паэта.

Пры канцы сустрэчы Дзяржаўнаму музею гісторыі беларускай літаратуры ад Саюза беларускіх пісьменнікаў і Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына» былі перададзеныя кнігі беларусаў замежжа.

Спн. Наталля паведаміла, што да друку рыхтуецца 6-ы том збору і да яго выдання праз «Талаку» далучыліся бізнесмены, што дазваляе спадзявацца на чарговае папаўненне друкаванай спадчыны паэта.

Наталі КУПРЭВІЧ,
фота аўтара

Творчы і сямейны ТАНДЭМ

6 сакавіка ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага адкрылася выстаўка жывапісу і графікі мастакоў Вольгі і Юрыя Крупянковых «Тандэм». Акрамя 25-годдзя творчай дзейнасці, 30-годдзя шлюбу, 50-годдзя мастакоў іх аб'ядноўвае сумесная творчасць у чатыры рукі і рэалізацыя супольных праектаў.

У сваёй творчасці Ю. Крупяноў працягвае і развівае традыцыі рэалістычнага жывапісу, працуе ў жанрах партрэта, тэматычнай карціны, пейзажа. В. Крупяноўка займаецца друкаванай графікай і экслібрысам, а таксама працуе ў тэхніцы літаграфіі. У экспазіцыі прадстаўлена каля 50 твораў жывапісу Юрыя і 50 твораў друкаванай графікі Вольгі. Асабіста мне спадабаліся карціны «Любімы горад», «Крама садавіны», партрэты Стэфаніі Станюты, Яўгена Глебава, Мая Данцыга, Міхаіла Пташукі і інш.

Перад прысутнымі выступілі Леанід Хобатаў, Міхась Баразна, Ларыса Фінкельштэйн, Віктар Барабанцаў ды іншыя.

Аляксей ШАЛАХОЎСКИ

Мінскі горадскі ісправніцельны камітэт
Музей гісторыі горада Мінска
Беларускі саюз художнікаў

Художественная галерэя Міхаіла Савіцкаго

выставка
«ТАНДЭМ»

6-24 марта 2019
11.00 - 19.00
среда - воскресенье

пл. Свободы, 13
Т. (017) 337 24 30
minsk.museum.by

ЮРИЙ и ОЛЬГА
Крупяновы
живопись
графика

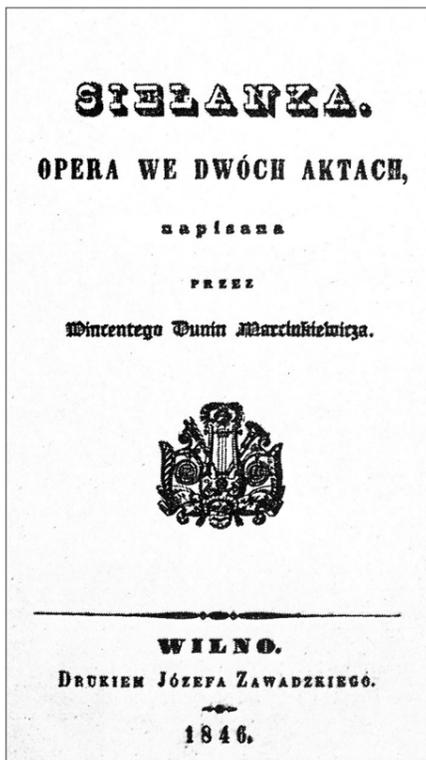
Да 200-годдзя
з дня нараджэння
Станіслава Манюшкі

«Ідылія» – поўная дэталю і абставінаў, што малюць «не проста «Ідылію», але ідылію з кантрастамі, – праўдзівы абразок жыцця прыгоннай беларускай вёскі 40-х гг. мінулага стагоддзя [XIX стагоддзя. – В.С.]». Мастакі-рамантыкі і не маглі зрабіць інакш.

І Дунін-Марцінкевіч, і Манюшка засведчылі сваё стаўленне і да мастацтва,

вага французскай мовы і культуры.

Калі Манюшка гаварыў: «Вершы я браў з найлепшых нашых паэтаў...», то, несумненна, ён прылічваў Дуніна-Марцінкевіча да «найлепшых нашых паэтаў»: «Ідылія» – адна з чатырох сумесных прадаў паэта і кампазітара. У лістападзе

Станіслаў Манюшка і Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч

З часу першай опернай пастаноўкі ў Нясвіжы прайшло 100 гадоў, а пасля пастаноўкі оперы «Агатка, або Прыезд пана» Яна Давіда Голанда – амаль 70 гадоў (прэм'ера адбылася ў 1784 годзе). 9 лютага 1852 года сумесная творчасць Манюшкі і Дуніна-Марцінкевіча азнаменавалася прэм'ерай «Ідыліі» («Sielanka»), якая не проста адрадыла, а ўзняла жанр «беларускага зінгшпіля» на якасна новы ўзровень. Яднае «Ідылію» з «Агаткай» не толькі жанравая прырода, але і мараль твора, якую выказалі ў 1990 годзе ў зборніку «Музыкальны театр Беларусі»: «памешчыку трэба быць уважлівым і добразычлівым да сваіх падданных, а тыя ў сваю чаргу павінны любіць добрага пана». Інакш кажучы, тая ж ідэя класвай згоды, характэрная для грамадскай думкі Вялікага Княства Літоўскага канца XVIII стагоддзя. І ўсё ж,

Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч і Станіслаў Манюшка

калі твор Яна Голанда і Мацея Радзівіла мы ўспрымаем як прыгожую небыліцу, амаль чыстую фантазію, то

і да народа праз публікацыю ў перыядычным друку. У папярэдніх публікацыях ужо згадваўся артыкул Манюшкі ў «Tygodniku Petersburskim». А вось вытрымка з «Ліста ў рэдакцыю "Gazety Polskiej"» В. Дуніна-Марцінкевіча: «Наглядаючы згубныя намаганні адштурхнуць ад нас народ, вырашыў я праз творы ў яго гаворцы, якія адпавядаюць паняццям, што знаёмы яму з дзяцінства, і якія палягчаюць яму спосабы азнаямлення з нашай літаратурай, заахоўваюць яго нека да асветы і накіраваць маральна. Які жыватворны ўплыў аказалі на яго гэтыя творы, можна меркаваць па тым, што сёння кніжкі на народнай гаворцы ўжо зусім разышліся».

Двухмоўе «Ідыліі» – на што звярнуў увагу яшчэ Сыракомля – не проста беларуская рэалія 1840-х гадоў. Не прыніжэннем іншага народа, іншай культуры, а мілаваннем сваіх каштоўнасцяў (мовы, фальклору) уваходзілі беларуская мова і беларуская музыкальная культура ў абыходак мастацкага асяроддзя. У «Ідыліі» няма ні антыпольскіх, ні антысеміцкіх, ні яшчэ якіх «анты» матываў. Франкаманія ж Лятальскага – хутчэй прадмет іроніі для навакольных, але ніяк не з'едлівага сарказму, не зня-

1985 года прафесар Адам Мальдзіс пад час працы ў брытанскім архіве азнаёміўся з рукапісам «Ідыліі» Дуніна-Марцінкевіча пад назваю «Розна міласць бывае». «Ідылія» ж – гэта жанравае вызначэнне п'есы, што вынесенае ў яе назву.

Нам добра зразумелы вельмі прыкметны дадатковы сэнс Манюшкавага слова «наш». У вуснах беларускай інтэлігенцыі XIX стагоддзя гэтае слова мела выразны краёва-патрыятычны беларускі (літвінскі) сэнс. Як тут не ўспомніць назву зборніка літургічных твораў для аргана таго ж Манюшкі – «Песні нашага касцёла» ці, напрыклад, пачатак ліста Сыракомлі да Хэнцінскага ў Варшаву: «Вось у гэтую хвіліну наш Манюшка з трымцённем чакае прысуты вашай [польскай. – В.С.] публікі». І ў пазнейшы час гэтае слова азначала для беларусаў тое самае: газеты «Наша доля», «Наша Ніва», выдавецкая суполка ў Пецяярбургу (1906 – 1914 гады) «Загляне сонца і ў наша аконца». Ці вось радок з верша Канстанцыі Буйло – «Люблю наш край, старонку гэту...».

Толькі два музычныя фрагменты з «Ідыліі» мы маем магчымасць прааналізаваць сёння (астатні музычны матэрыял пакуль што лічыцца згубленым), але і яны даюць уяўленне пра творчую лабараторыю аўтараў. Вось «Ах!» – арыя Банавентуры Выкрутача. Дакладна вядома, што гэты нумар належыць яму Манюшкі. Стары лавелас Банавентура надзелены Дуніным-Марцінкевічам рытмікай нахшталь частушкі гоп-ца-дры-ца-ум-ца-ца-ца – вось сутнасць гэтага героя. У каханні ён прызнаецца маладой, выхаванай, хай сабе і вясковай, дзяўчыне. Таму для прызнання выбірае (дзякуючы Манюшку) форму паланэзу: маўляў, мы не толькі паводле паходжання, але і паводле выхавання шляхціц – мы манеры ведаем. Прыгаршчы фаршлагаў, што раскіданыя па музычным тэксце, надаюць мелодыі прысмак жорсткага надрыву. У выніку ўзнікае

Тытульны аркуш першага выдання лібрэта оперы «Ідылія» («Sielanka») В. Дуніна-Марцінкевіча

абагульнены вобраз – пустабрэх. Па-мастацку створаная аўтарамі атмасфера гумару яскрава адчувальная.

Вось яшчэ адзін нумар – сцена Навума Прыгаворкі – тыповая беларуская народная сцена. Яна была ўзноўленая кампазітарам Уладзімірам Кур'янам для пастаноўкі спектакля «Ідылія» ў тэатры імя Янкі Купалы. Сцена Навума – бліскаучая стылізацыя, абразок, фрагмент вясковага свята. Заслуга аўтараў у тым, што яна абсалютна натуральна ўпісваецца ў развіццё акадэмічнага спектакля.

Як ужо гаварылася, яднае «Ідылію» з «Агаткай» ідэя класвай згоды. Гэта ідэя, што жыла разам з ідэяй адраджэння Рэчы Паспалітай, была пахаваная паразай паўстання 1863 – 1864 гадоў. Разгром паўстання развейў ілюзіі супольнага, у межах агульнай дзяржавы, жыцця з польскім народам. Беларускі народ стаў на самастойны шлях развіцця. Наступная хваля яго адраджэння (на пачатку XX стагоддзя) ужо не абнавілася ні «рускасцю», ні «польскасцю». Але не варта нам забываць творчасць выдатных сыноў Беларусі толькі таму, што дзесьці яны прызнаныя як нацыянальныя таленты. Гэта ж толькі пацвярджае іх выдатнасць. Мы не збіраемся нікога ні ад каго адымаць. Наша задача – усвядоміць: беларускі народ такі ж таленавіты (неталенавітых народаў не існуе), як і астатнія. У ягоным мінулым былі адметныя творцы, чыя спадчына павінна вывучацца і ўвайсці ў мастацкае жыццё Вацькаўшчыны не на правах эмігранткі, а на правах законнага вяртання да пенатаў.

Рукапіс С. Манюшкі арыі камісара Банавентуры Выкрутача з оперы «Ідылія» («Sielanka»)

Віктар СКОРАБАГАТАЎ,
Уладзімір МАРХЕЛЬ,
Таня КАРЖАНЕЎСКАЯ

Пост: харчуемся смачна і сытна

Пост можа стаць сапраўдным выпрабаваннем для гурманаў. Але ёсць шэраг прадуктаў, якія дазваляць у гэты час харчавання сытна і карысна ды не адчуваць сябе галоднымі.

Соя – гэта азіяцкая расліна, якую вырошчваюць па ўсім свеце, таму знайсці яе нескладана. Гэта ўніверсальны прадукт з высокім утрыманнем бялка. Яго зручна спалучаць з іншымі прадуктамі на адной талерцы. Самае простае – замачыць сою на 10 хвілінаў у кіпні, змяшаць з соевым соусам і абсмажыць.

Баклажан – мясазаменнік, яго можна дадаць у гароднінны плоў, выкарыстоўваць як аснову для сытных закусак – рулетаў, пірагоў.

Тапінамбур – альтэрнатыва бульбе. Запечаны з зелянінай, сухафруктамі, арэхамі, аліўкавым алеем, ён добра падыдзе для салатаў.

Батат – яшчэ адна замена бульбе, пры гэтым больш карысная. З батату традыцыйна гатуюць пюрэ або запякаюць яго кавалкамі.

Расліннае малако (соевае, какосавае, міндальнае, рысавае) – утрымлівае шмат мікраэлементаў, вітамінаў, яно пажыўнае і цікавае на смак.

Нут і іншыя непрывычныя для нас бабовыя – аснова для хумуса або пюрэ. У спалучэнні са спецыямі і прыправамі з іх атрымаецца выдатны гарнір да гародніны і салатаў.

Кускус – крупы з пшаніцы цвёрдых гатункаў. Кускус можна проста заліць вадою на 5 хвілінаў, потым змяшаць з гароднінай і зелянінай – атрымаецца смачная і сытная страва.

Булгур – пшаніца без абалонкі, высушаная і раздробленая. І хаця абалонка з’яўляецца важным складнікам, для разнастайнасці поснага харчавання булгур выдатна падыдзе. Яго трэба заліць вадою і адварыць цягам 15-20 хвілінаў. Гатовыя крупы змяшайце з маслінамі, аліўкамі, гароднінай, зелянінай, часнаком, запраўце алеем.

Паста – прывычная страва, якую можна разнастаіць арэхамі, грыбамі, тофу, гароднінай, расліннымі соусамі, сырам і прыправамі. Кожны дзень можна гатаваць новы варыянт – страва ніколі не надакучыць.

З салодкага ў пост варта есці горкі шакалад, казінакі, халву, мармелад, а таксама мёд, які не толькі карысны для арганізма, але і добра падымае настрой.

Цяпер жа пранануем вам некалькі рэцэптаў не самых вядомых і пры гэтым нескладаных постных страваў.

Бурачная ікра

Па гэтым рэцэпце атрымаецца карысная намазка на бутэрброды або закуска. Гэта не проста запечаны бурак, нацёрты на тарцы: разнастайнасць удала падабраных інгрэдыентаў робіць бурачная ікру незвычайнай стравой. Менавіта па гэтым рэцэпце яе гатуюць у Вялікабрытаніі. Акрамя таго, бурачная ікра надзвычай карысная для ачышчэння арганізма.

Спатрэбіцца: бурак – 3-4 шт., морква – 1 шт., цыбуля – 1 шт., сельдэрэй, пастарнак і карань пятрушкі – 80-100 г, таматны сок – 0,5 шклянкі, часнок – 1-2 зубч., шчопаць солі, цукар – 1 ч.л., алей – 1 ст.л., шчопаць чорнага перцу, шчопаць духмянага перцу, папрыка – 1 ч.л.

Адварыце або запячыце буракі, дайце ім астыць і натрыце на дробнай тарцы. Моркву, цыбулю і карэнні пачысціце, цыбулю парэжце дробнымі кубікамі, а моркву і карэнні натрыце

на дробнай тарцы. Разагрэйце алей на патэльні і выкладзіце цыбулю, давядзіце яе да празрыстасці на сярэднім агні. Дадайце моркву, абсмажце яшчэ 5-7 хвілінаў і выкладзіце падрыхтаваныя буракі. Тушыце ўсё на малым агні 20 хвілінаў. За 10 хвілінаў да канца прыгатавання дадайце соль, цукар, здробнены часнок, спецыі, таматны сок і тушыце да гатоўнасці.

Бананавы пірог

Спатрэбіцца: мука – 225 г, разрыхляльнік – 3,5 ч.л., карычневы цукар – 100 г, карыца – 3 ч.л., банан – 3 шт., алей – 75 г.

Разагрэйце духоўку да 200°C. Ачысціце бананы і разамніце іх відэльцам, добра перамяшайце з алеем і цукарам. Дадайце муку, разрыхляльнік і карыцу, перамяшайце. Выкладзіце цеста ў змазаную алеем форму, выпякайце 40 хвілінаў. Калі пірог пачне падрумянявацца надта рана, накрыйце яго фольгай. Перш чым наразаць, дайце пірагу крыху астыць.

Паводле інфармацыі foodandmood.com.ua падрыхтавала Ніна КАЗЛЕНЯ

«Прыхадзі хутчэй, вясна!»

Уздоўж

1. Тое, што і ўзгорак. На ім збіралася моладзь, гукаючы вясну; звычайна гуканне вясны адбывалася на вясенняе свята Саракі, 22 сакавіка, у дзень вясенняга раўнадзенства. 5. Масавая народная гульня, якая, як і гушканне на арэлях, выконвала на гуканні вясны магічную функцыю. 7. Вялікае ліставое дрэва. 8. Сістэма ўмоўных абазначэнняў, сігналаў, якія перадаюць інфармацыю. 11. «... ранняя птушачка, // Чаго так рана з выраю вылятаеш?» З вяснянкі, якую дзяўчаты спявалі, гукаючы вясну. 15. «Пахнуць далі бярозавым сокам, // Чарназёмнаю пахнуць вясной». З верша М. Багуна «Вясновы ...». 16. «Пагрэцца сеў на комін // Абветраны ...». З верша У. Мазго «Халодная вясна». 17. Тое, што і стос. 18. Калі на Саракі на стрэхах ляжыць ..., то на Дабравешчанне ... будзе пакрываць усю зямлю (прыкм.). 21. Чытанне ўголос. 22. Невялікі грамадскі парк. 27. Бярозавы сок. 30. Травяністая расліна з прыемным пахам. 31. Урачысты верш. 32. «... бушуе – вясну чуе, // Воран крача – сыру хоча. // Дзеўка плача – замуж хоча». З вяснянкі. 33. «Карагоды ля ракі // І падружкі, і вянкi, // І ... новыя. // Смачны сны вясновыя». З верша П. Броўкі «Настачка». 34. Шчырасць.

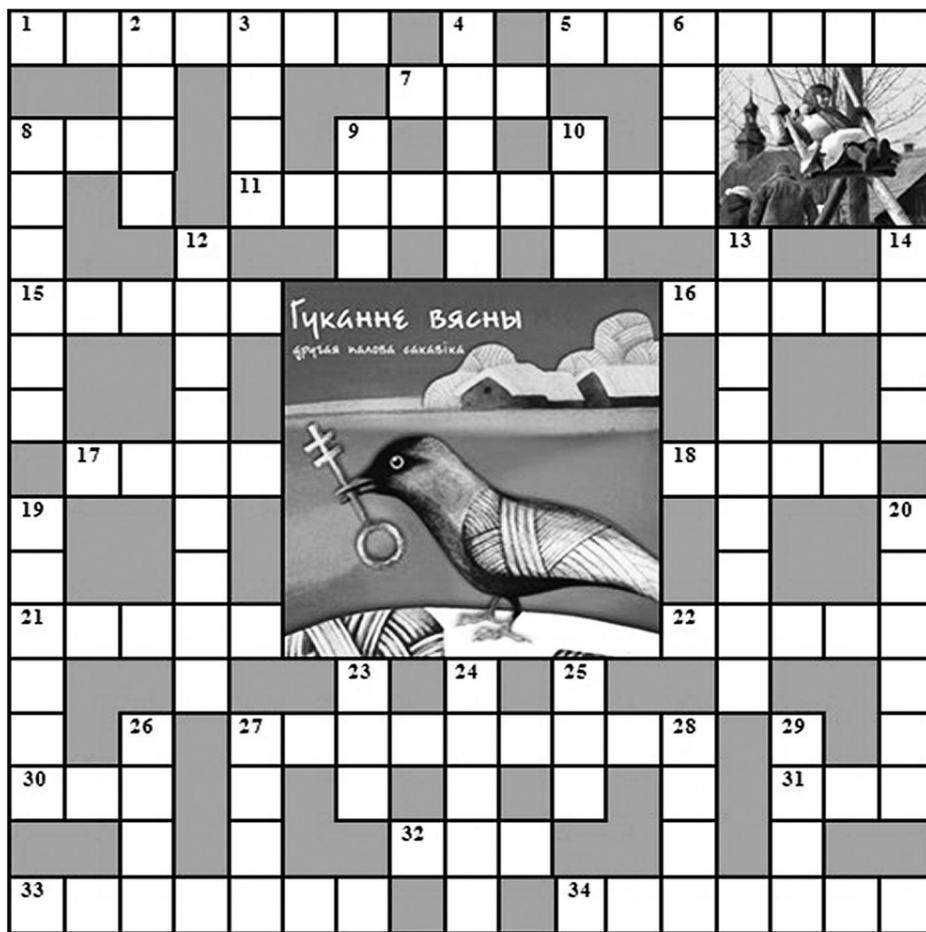
Упоперак

2. ... з гор, і рыба з нор (прыкм.). 3. Адлюстраванне каго-, чаго-небудзь у карыкатурным выглядзе. 4. Вясной цэбар вады – лыжка гразі, а восенню лыжка вады – ... гразі (прыкм.). 6. Тое, што і батлейка. 8. Чатырохколавы конны экіпаж; паводле вяснянак, менавіта на ... прыбывае на зямлю вясна. 9. Рэальнасць, рэчаіснасць. 10. Ніз судна. 12. Раздзел метэаралогіі; 23 сакавіка працаўнікі беларускай гідраметэаралагічнай службы адзначаюць сваё прафесійнае свята. 13. «Вясна ж мая, вясненачка, // Дзе ж

твая дочка – ...? // – Мая дочка ў садочку». З вяснянкі. 14. Тонкі слой ледзяных крыштляў на паверхні чаго-небудзь. 19. Печаныя вырабы, што на Саракі выпякалі ў выглядзе птушак: кулікаў, буслоў, жаўрукоў. 20. «Прыхадзі хутчэй, вясна: // Ты – крылатая зарніца, // Ты – прызыўная ..., // Ты – дзяўчынка-чараўніца». З паэмы Якуба Коласа «Сымон-музыка». 23. «Стаіць вярба ў канцы сяла. //

На той вярбе ... кветачкі». З вяснянкі. 24. Пра таго, хто ўмее добра ездзіць. 25. ... салдаты – не войска, ... дубы – не дуброва (прыкм.). 26. Калі ... прыляцеў да 14 сакавіка – быць лету мокраму, а снег рана сыйдзе (прыкм.). 27. Мучны выраб, спечаны на патэльні. 28. Страва са звараных крупаў. У час гукання вясны закопвалі ў зямлю гаршчок ..., аддаючы тым самым ахвяру зямлі. 29. На Рыгора (25 сакавіка) зіма ідзе ў ... (прыкм.).

Склад
Лявон ЦЕЛЕШ

Так кажуць на Рагачоўшчыне

(Працяг. Пачатак у № 10)

Лёгенькі Петрачок.
Твая рэч – пад печ, язык у адно месца ды маўчы!
Умела гатаваць, ды не ўмела падаваць.
Сядзіць, тараны сушыць.
Пашануй адзежынку дома, а яна цябе – у людзях.
Дай Бог дзетак і ў дзетках толк!
Такая ўжо ў яго панароўка.
Дзе п’ю, там і сплю.
Хоча з печы ўпасці і мяккае месца не пабіць.
А ён слухае, ды ўсё на пачопачку, запамінае.
Давёў ёй ад ніці да ніці.
Што я яму кажу, дык гэта паўз яго ветрыкам!
Сляпнём у вочы лезе.
Пі, хоць апражыся (піў, як не апрогся).
Увесь у бацьку – і крошачкі падабраў.
Углядаецца, як Агдаля ў капейку.
Носіцца, як кот з мышшу.
Будзе ўсё жыццё гарпініцу скакаць.
Куры родам хахлатыя.
А потым ускруціцца ні свет ні зара.
Госць бывае траякі: у першы дзень – золата, на другі – серабро, на трэці – медзь: збірайся і дадому едзь!
З вялікай хмары малы дождж.
Шлынды-блынды.
Як беднаму жаніцца – ночка кароткая.
Каб такія часта сеяліся, ды рэдка ўсходзілі.
Свая хата палыном пахне, бяжыць да іншых.

Запісаў Міхась СЛІВА

Сакавік

20 – Родзевіч Чэслаў (Часлаў) Іванавіч (1889, Лагойскі р-н – 1942), тэатральны і грамадскі дзеяч, які ўваходзіў у Першую беларускую трупу І. Буйніцкага, – 130 гадоў з дня нараджэння.

21 – Дудчанка Мікалай Рыгоравіч (1944), харэограф, рэжысёр, сцэнарыст, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, балетмайстар-пастаноўшчык Дзяржаўнага заслужанага харэаграфічнага ансамбля «Харошкі» – 75 гадоў з дня нараджэння.

21 – Мікола Ільінінскі (Мікалай Канстанцінавіч; 1899, Мір – 1943), драматург, акцёр, тэатральны дзеяч – 120 гадоў з дня нараджэння.

22 – Ян П Казімір Ваза (1609 – 1672), вялікі князь літоўскі і кароль польскі – 410 гадоў з дня нараджэння.

23 – Галіна (сцэнічны псеўд.; дзявоч. Грудзінская, па мужу – Александройская) **Вольга Уладзіміраўна** (1899, Жалудок – 1980), актрыса, педагог, народная артыстка Беларусі – 120 гадоў з дня нараджэння.

24 – Саламаха Уладзімір Пятровіч (1949, Кіраўскі р-н), пісьменнік, сцэнарыст, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя К. Каліноўскага (2002), Нацыянальнай літаратурнай прэміі (2015) – 70 гадоў з дня нараджэння.

25 – Новік Ганна Аляксееўна (1914 – 1997), беларуская паэтка, удзельніца нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

25 – Скрамблевіч Мар’ян Антонавіч (1939, Гродзенскі р-н), народны музыкант, майстар па вырабе і рэстаўрацыі народных

духавых і ўдарных інструментаў, што выкарыстоўваюць артысты прафесійных, аматарскіх і вучэбных фальклорных калектываў, – 80 гадоў з дня нараджэння.

25 – «Слуцкі край», газета (1919) – 100 гадоў з пачатку выхаду.

25 – Старадарожскі раённы гісторыка-этнаграфічны музей (1999) – 20 гадоў з часу стварэння.

27 – Ляшэнка Ларыса Дзмітрыеўна (1914, Вільня – 2004), беларуская дзяўчка самадзейнага мастацтва, балетмайстар, педагог, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

27 – Маракоў Валерыі Дзмітрыевіч (1909, Мінск – 1937), паэт, перакладчык, аўтар шэрага паэтычных зборнікаў, перакладаў асобных твораў Міхаіла Галоднага, А. Новікава-Прыбоя, П. Тычыны – 110 гадоў з дня нараджэння.

28 – Навуменка Якаў Паўлавіч (1959, Орша – 2012), эстрадны спявак, народны артыст Беларусі – 60 гадоў з дня нараджэння.

28 – Палтаран (Ляпеская) Вера Сямёнаўна (1919, Петрыкаўскі р-н – 1989), пісьменніца, публіцыст, заслужаны работнік культуры Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

30 – Бжастоўскі Павел Ксаверы (1739, Глыбоцкі р-н – 1827), дзяржаўны дзеяч Рэчы Паспалітай, рэфарматар, мецэнат, перакладчык, заснавальнік першай у Еўропе «сялянскай рэспублікі» – 280 гадоў з дня нараджэння.

31 – Музей гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (Мінск; 1989) – 30 гадоў з часу адкрыцця.

Фота Алясея Сачанігі

Сучасны каталіцкі касцёл Св. Яна ў в. Волма Дзяржынскага раёна

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПІНСК (працяг артыкула). У канцы жніўня 1648 г. у адказ на эканамічны прыгнёт шляхты, знявагу праваслаўнай веры ў Пінскім павеце пачалося сялянскае паўстанне, гарэлі шляхецкія маёнткі, фальваркі каталіцка-ўніяцкага кліра. Паўстанне падтрымалі мяшчане і рамеснікі Пінска. У сярэдзіне XVII ст. у горадзе блізу 10 000 жыхароў, у т.л. 280 купцоў. У 1706 г. пінскі староста князь Вішнявецкі ўмацаваў горад: быў узведзены новы мураваны замак. У часе Паўночнай вайны Карл XII авалодаў горадам, а пакідаючы яго, спаліў палац Вішнявец-

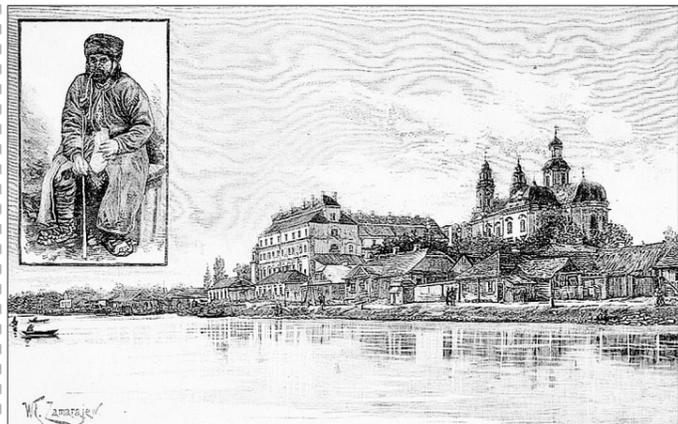
кага і разбурыў замак. У 1710 г. у Пінск прыбыў пасланец Пятра I, на р. Бобрык ён арганізаваў пабудову суднаў, у горадзе адлівалі гарматы, навучалі салдатаў-рэкрутаў і матросаў.

У XVII – XVIII стст. складалася квартальная планіроўка горада. Вылучаліся 2 раёны: паблізу замка і па р. Ясельда ў паўночнай частцы. Цэнтрам з’яўляўся замак з земляным валом, за ім гандлёвая плошча з крамамі і каморами, важніцай, гандлёвымі радамі. Да паловы XVIII ст. пабудаваныя касцёлы і кляштары французскага, кармелітаў (1734),

марыявітак (1746), бернардынцаў, камунітаў, дамініканцаў (1668). У 2-й палове XVII – XVIII ст. самым значным і багатым быў Богаяўленскі праваслаўны манастыр. У 1794 г. у горадзе 548 дамоў, 3 716 жыхароў (большасць дамоў і пляцоў належала католікам і яўрэям).

Пасля другога падзелу Рэчы Паспалітай (з 1793) Пінск у складзе Расійскай імперыі, з 1795 г. у Мінскім намесніцтве, потым Мінскай губерні, павятова горад. Указам Кацярыны II Пінска-Тураўская ўніяцкая епархія скасаваная (1795). У 1811 г. у Пінску 2415 жыхароў, у 1825 г. – 722 дамы. У 1865 г. – 2155 жылых дамоў, 12 963 жыхары. Працавалі 17 прадпрыемстваў: мылаварнае, 3 гарбарныя, 4 ганчарныя, 6 маслабойных, 2 бровары, медаварня. Рамяством займаліся 956 жыхароў (выраб адзення, абутку, прадметаў хатняга і гаспадарчага ўжытку). У 1832 г. заснавана прыходскае вучылішча,

у 1834 г. – 5-класнае дваранскае вучылішча (з 1858 г. – 7-класная гімназія, з 1865 г. – рэальная гімназія, з 1872 г. – рэальнае вучылішча, у 1914 г. было 308 вучняў), жаночая 4-класная гімназія (1860), павятовае духоўнае вучылішча з падрыхтоўчым класам (у 1861, займаліся 265 вучняў); працавалі 17 прадпрыемстваў, у т.л.: па вытворчасці медных вырабаў, свечак і мыла, 3 гарбарныя, 4 ганчарныя, 6 маслабойных, 2 бровары, медаварня, паравы млын, 3 праваслаўныя царквы, 2 манастыры, касцёл, 2 капліцы, 3 сінагогі, 24 малітоўныя школы (хедэры); бальніца, багадзельня. У горадзе праводзіліся 3 штогадовыя кірмашы, 3 штотыднёвыя базары; 245 крамаў, кавярня, 2 пастаяльныя двары; паштовая станцыя (5 экіпажаў, 12 коней) і кантора. У 1864 г. ўстаноўленая тэлеграфная сувязь Пінск – Гродна. Вялікую ролю ў міжнародным транзітным гандлі адыгрываў порт. У 1875 г. тут грузілася і разгружалася больш за 300 суднаў. З 1882 г. чыгуначная станцыя на лініі Жабінка – Пінск Палескіх чыгунак. У 1884 г. адкрыты рух на лініі Пінск – Лунінец. У горадзе размясціліся галоўныя майстэрні Палескіх чыгунак (160 рабочых). У 1897 г. у Пінску 28 368 жыхароў (46,4 % пісьменных). На пачатку XX ст. было 20 гасцініцаў, 5 корчмаў, 8 рэстаранаў і шынок, 12 столовак, 7 піўных і вінных крамаў, склад сельскагаспадарчых машынаў і прыладаў. Пінск – буйны транзітны порт, горад з развітой фабрычна-заводскай прамысловасцю.

Калегіум езуітаў з боку ракі Піны (1886 г.)

Чыгуначная станцыя Пінск (1930-я гг.)

(Працяг будзе)